

Voldoende drinkwaterbronnen

Het Nederlandse watersysteem, waaronder de drinkwatervoorziening, staat onder druk door droogte, verzilting en de steeds toenemende vraag van gebruikers. De omslag naar een toekomstbestendige waterhuishouding is één van de grote maatschappelijke transitie van onze tijd. Deze puzzel moeten we samen leggen, met alle bij het watersysteem betrokken partijen. Dit vraagt politieke urgentie en brede maatschappelijke consensus over de randvoorwaarden. Naar analogie van het Klimaatakkoord pleit Vewin voor een Nationaal Waterakkoord, met brede afspraken over de transitie naar een klimaatrobuust systeem, zodat de toekomstige waterbeschikbaarheid en waterkwaliteit worden verzekerd.

Jelle Hannema, Vitens.

Grondwater

Watersysteem moet weer in balans

Droogte, verzilting en toenemende watervraag zijn actuele en urgente thema's in de drinkwatersector. De langdurige droogtes van de laatste jaren markeren een kantelpunt in het denken over het watersysteem in Nederland. Op jaarbasis is er genoeg water beschikbaar, maar regionaal is er in droge perioden soms te weinig en in andere perioden juist te veel. Directievoorzitter Jelle Hannema van drinkwaterbedrijf Vitens schetst de uitdagingen op het gebied van beschikbaarheid van (grond)water.

‘Het klopt dat er binnen Nederland grote verschillen zijn’, aldus Hannema. ‘Vooral op de zandgronden in Brabant en in ons verzorgingsgebied in Twente, de Achterhoek en een deel van de Veluwe trekken de droge zomerperioden diepe sporen. De vraag neemt dan enorm toe, er is er nauwelijks neerslag, de oppervlaktewateren vallen droog en de grondwaterspiegel daalt enorm. Wij zitten dan tegen – of soms óver – de grens van de toegestane hoeveelheid grondwater die wij mogen oppompen. De waterschappen kondigen een beregeningsverbod voor boeren af; de drinkwaterbedrijven adviseren de klanten zuinig met drinkwater te zijn en niet hun zwembad telkens opnieuw te vullen. De velden en de bermen worden geel en dor. Het watersysteem is niet meer in balans. Dit gaat nu al enkele jaren zo en de verwachting is dat deze situatie vaker zal voorkomen en ernstiger vormen zal aannemen, door de groei van de bevolking en de economie, en door de klimaatverandering.’

Watertransitie naar klimaatrobuust systeem

‘Volgens mij kun je dit niet meer met conventionele middelen oplossen en moeten we het radicaal over een andere boeg gooien. Er is een transitie nodig van het watersysteem: van waterafvoer naar water vasthouden. Water moet leidend worden bij alle beslissingen die te maken hebben met ruimtelijke ordening aan de oppervlakte en in de ondergrond. De balans moet terugkeren in het watersysteem.’

‘Door water in de natte perioden meer vast te houden kan de zoetwaterbeschikbaarheid tijdens droge perioden toenemen voor de verschillende functies, zoals landbouw, industrie, natuur en de drinkwatervoorziening. Een nieuwe klimaatrobuuste balans in het watersysteem vraagt om andere keuzes in de ruimtelijke, landschappelijke inrichting. Zo’n transitie kun je alleen bereiken door op nationaal niveau water leidend te maken, gecombineerd met regionaal maatwerk, zoals de Aanpak Droogte Achterhoek, waarin Vitens participeert, samen met alle stakeholders in het gebied.’

Verandering op systeemniveau

‘Op de hogere zandgronden moeten we zorgen dat er meer water wordt vastgehouden of aangevoerd, bijvoorbeeld in combinatie met natuurontwikkeling of extensievere landbouw. Maar zo’n regionale aanpak raakt natuurlijk ook aan de rest van het Nederlandse watersysteem. Als wij in de Achterhoek oppervlaktewater vasthouden en infiltreren, is er voor het gebied benedenstrooms minder aanvoer van water. Daarom is het noodzakelijk dat de minister van IenW de regie op dit onderwerp pakt en op systeemniveau zorgt voor een brede analyse en een nationale waterstrategie.’

Internationaal overleg

‘Een extra reden voor regie door het Rijk is ook onze grote afhankelijkheid van het water uit onze buurlanden – Duitsland en Zwitserland voor de Rijn, België en Frankrijk voor de Maas. Als men in Duitsland of Frankrijk besluit een dam in een rivier te bouwen of water ‘af te tappen’ voor grootschalige irrigatie, dan plukken wij daar benedenstrooms de wrange vruchten van. Er stroomt dan minder water ons land binnen én de vervuilingsgraad daarvan stijgt, omdat de verontreinigingen minder worden verdund. Kwantiteit en kwaliteit gaan dus hand in hand. Daarom zijn internationale afstemming en overleg ook essentieel voor de beschikbaarheid van voldoende schoon water in onze delta.’

Tegengaan waterverspilling

‘Door goede sturing van de aanvoer in het Nederlandse hoofdwatersysteem en genoeg waterberging, bijvoorbeeld in het IJsselmeergebied, houden we ook voldoende water om de verzilting tegen te gaan. Naast voldoende aanvulling moeten we het water natuurlijk ook niet verspillen. Dat geldt voor alle functies: landbouw, industrie én consumenten. Dit voorkomen we onder andere door gebruikers bewust te maken van duurzaam watergebruik en door verspilling tegen te gaan.’

‘De continuïteit van de openbare drinkwatervoorziening en de kwaliteit van het drinkwater in Nederland zijn van nationaal belang en dragen bij aan de volksgezondheid, het welzijn en de welvaart van ons land. Hierbij heeft het Rijk vooral een actieve en agenderende rol: regie voeren, faciliteren en interveniëren op het hogere schaalniveau. Vervolgens kunnen we dan binnen die kaders in de regio’s met alle stakeholders maatwerk leveren. Daarbij zul je altijd een integrale aanpak moeten hanteren, waarin alle betrokkenen een rol pakken: dit is echt een gezamenlijke opgave!’

Wat kan Vitens zelf doen op het gebied van waterbeschikbaarheid?

Hannema: ‘Per winning bekijken wij met alle betrokken partners hoe we het best water lokaal in het gebied kunnen vasthouden, bijvoorbeeld door vernatting van de natuur in onze grondwaterbeschermingsgebieden. Daarnaast hebben we een concept ontwikkeld om op langere termijn regionaal water in het systeem te bergen, onder de naam ‘De eeuwige bron’. En tot slot ontwikkelen wij nieuwe winningslocaties voor de groeiende watervraag alleen nog op plekken waar dat geen negatieve impact op de omgeving heeft.’

Good practice: Droogte-aanpak Achterhoek

In de zomer van 2020 hebben bestuurders van Vitens, Waterschap Rijn en IJssel, tien gemeenten, natuurorganisaties, ITO Noord en provincie Gelderland de verkenning Droogte Achterhoek afgerond. Daarbij hebben alle partijen hun inzet toegezegd voor een gezamenlijke meerjarige vervolgaanpak.

De Achterhoek had in 2020 voor het derde jaar op rij te maken met problemen door aanhoudende droogte. Ondanks de vele inspanningen – zoals de programma’s Deltaplan Zoetwater, Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie, Deltaplan Agrarisch Waterbeheer, het Natuurpact en 50 andere lopende initiatieven en projecten – blijven de droogteproblemen bestaan.

Om de Achterhoek veerkrachtiger te maken voor onvoorspelbare weersomstandigheden zijn de betrokken partijen aan de slag gegaan in ‘fieldlabs’ en is een langetermijnvisie ontwikkeld voor het hele gebied. Daarnaast gaan de partijen meer kennis uitwisselen en intensiever samenwerken.

Gerard Stroomberg, RIWA-Rijn.

Oppervlaktewater

‘Voldoende Rijnwater nodig om verzilting tegen te gaan’

De RIWA is in 1951 opgericht als samenwerkingsverband van Nederlandse waterleidingbedrijven, die oppervlaktewater gebruiken voor de bereiding van drinkwater. De organisatie bestaat uit drie zelfstandige secties: voor Rijn, Maas en Schelde. Elke sectie behartigt de drinkwaterbelangen in zijn stroomgebied: kwaliteitsontwikkeling, onderzoek, rapportage, voorlichting en acties.

Koepelorganisatie RIWA behartigt de algemene belangen van de rivierwaterbedrijven. RIWA-Rijn en RIWA-Maas voeren gezamenlijk overleg met bijvoorbeeld overheden in binnen- en buitenland. Nu de uitdagingen op het gebied van waterkwaliteit en waterbeschikbaarheid toenemen, mengt RIWA zich steeds nadrukkelijker in de discussie over het belang van voldoende schoon water. Directeur van RIWA-Rijn Gerard Stroomberg: 'Tot nu toe verkeren de drinkwaterbedrijven, die de Rijn als bron voor hun productie gebruiken, in een iets comfortabeler positie dan de bedrijven die zijn aangevoerd op de Maas. De wateraanvoer via de Rijn is om een aantal redenen stabiel dan via de Maas. De Rijn is van oudsher deels een gletsjerrivier, die ontstaat in de Alpen en daarvandaan altijd kan rekenen op een zekere aanvoer van smeltwater. Tegelijkertijd verandert het karakter van de Rijn wel steeds meer richting 'regenrivier.'

Voordeel van een groot stroomgebied

'De Rijn heeft een enorm groot stroomgebied, veel groter dan bijvoorbeeld dat van de Maas. Daardoor valt er altijd wel ergens neerslag die uiteindelijk in de Rijn terechtkomt. Zo bezien is de Rijn minder kwetsbaar voor weersextremen. Maar de verwachting is wel dat de pieken en dalen in de waterafvoer groter worden. De drinkwatersector zal hierop moeten voorsorteren, bijvoorbeeld door het realiseren van waterbergingen als voorraad voor droge perioden. De Duitse chemische industrie investeert inmiddels al in nieuwe tankschepen met een geringe diepgang, zodat men ook tijdens laagwaterperioden de aan- en afvoer van grondstoffen en producten op peil kan houden.'

Verziltning is het grote probleem

'Zelfs bij lage afvoeren stroomt er nog steeds zo'n 600 m³ water per seconde bij Lobith ons land binnen. Dat is voldoende voor de drinkwatervoorziening, maar er zijn natuurlijk ook belangen van andere partijen, zoals de scheepvaart of de landbouw. En er speelt in droge perioden nog iets anders: zout zeewater dat bij lage waterafvoer in de rivieren makkelijker landinwaarts kan trekken, zoutintrusie heet dat. We hebben dus een zekere 'tegendruk' nodig van zoet Rijnwater om dat zoute zeewater tegen te houden. De drinkwaterbedrijven willen 's zomers dus bijvoorbeeld de stuwen in de Lek op een kier houden, om ervoor te zorgen dat voldoende zoet water het westen van het land kan bereiken. Dat kan botsen met het belang van de scheepvaart, die de rivieren zoveel mogelijk bevaarbaar wil houden door de waterdiepte op peil te houden en stuwen juist te sluiten.'

'Verziltning speelt ook bij het IJsselmeer, zoals PWN een paar jaar geleden heeft ondervonden. Door het schutten ten behoeve van de scheepvaart en het openhouden van vispassages kan er zout water uit de Waddenzee het IJsselmeer instromen. Omdat zout water zwaarder is dan zoet water, merk je daar aanvankelijk niet veel van: het trekt over de bodem landinwaarts. Maar op een gegeven

---

'MEER TRANSPARANTIE OVER AAN DE INDUSTRIE VERLEENDE LOZINGSVERGUNNINGEN'

---

moment kan dat zoute water gaan mengen met het zoete water, bijvoorbeeld door sterke wind en stromingen. En dan kan opeens blijken dat het water dat je als drinkwaterbedrijf wilt innemen om er drinkwater van te maken, veel te zout is. Er wordt nu gewerkt aan een vispassage in de Afsluitdijk, die natuurlijk ook de vismigratie naar de Rijn ten goede komt. Het is de bedoeling dat hiermee het zoete en zoute water gescheiden wordt gehouden, maar ook hier is het belangrijk dat het drinkwaterbelang scherp in het oog wordt gehouden.'

Onvoldoende resultaat Europese Kaderrichtlijn Water

De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) stelt dat met het verbeteren van de waterkwaliteit ook de zuiveringsinspanning van drinkwaterbedrijven zal verminderen. Bij toetsing hiervan in 2020 is vastgesteld dat in de Rijn de benodigde zuiveringsinspanning juist is toegenomen sinds de invoering van de KRW in 2000. Tijdens de laatste Rijnministersconferentie, in februari 2020 in Amsterdam, is besloten dat de lozing van stoffen uit industrie, landbouw en afvalwaterzuiveringen in de Rijn in de komende 20 jaar met 30% moet verminderen. Net als de beloften uit de KRW zullen we het halen van dat 30%-reductiedoel op de voet volgen. Op dit moment moeten onze bedrijven steeds grotere hoeveelheden van steeds meer stoffen uit het rivierwater zuiveren om er drinkwater van te kunnen maken.'

Meer transparantie

'Daarom pleiten wij bij Nederlandse en Duitse waterbeheerders ook voor meer transparantie over aan de industrie verleende lozingsvergunningen. Rijkswaterstaat is onlangs begonnen met het openbaar maken van alle 800 verleende vergunningen voor lozingen op rijkswateren, een initiatief dat wij ten zeerste toejuichen. Ook met de waterschappen en de regionale uitvoeringsdiensten willen wij graag overleggen over bijvoorbeeld de indirecte lozingen die via de afvalwaterzuiveringen in het oppervlaktewater terechtkomen. Daarbij is het soms lastig om uit te dokteren wie welke vergunning heeft verleend of waar een nieuwe vergunning wordt aangevraagd, dus hier zou meer transparantie zeker helpen.'

Internationale samenwerking

'Met de Duitse deelstaten zijn wij via de Internationale Commissie ter Bescherming van de Rijn (ICBR) in gesprek over soortgelijke openheid in hun regio's. Hierover zijn immers eerder al Europese afspraken gemaakt in het Verdrag van Aarhus, over toegang tot informatie en inspraak bij besluitvorming bij milieuonderwerpen. Mijn indruk is dat de bestuurders van de Duitse deelstaten langs de Rijn, zoals Noordrijn-Westfalen, zich wel bewust zijn van het belang van transparantie over lozingsvergunningen. Maar ook hier is nog een wereld te winnen.'

'LAGE AFVOER ZORGT OOK VOOR VERZILTINGSPROBLEEM'

Rob van Dongen, Brabant Water.

Grondwater

'Iedereen moet steentje bijdragen aan de watertransitie'

Het watersysteem staat onder druk als gevolg van menselijk handelen, de klimaatverandering en de economische groei. Om in de toekomst nog over voldoende water voor alle toepassingen te kunnen beschikken, moet er een aantal dingen gebeuren, aldus directeur Rob van Dongen van Brabant Water.

‘HET BEGINT BIJ BRONBESCHERMING’

Brabant Water is een 100% grondwaterbedrijf, dus voldoende beschikbaarheid van schoon grondwater is van groot belang voor de productie van drinkwater voor de 2,5 miljoen kleine en grote afnemers. *Wat zijn voor jullie de komende jaren de uitdagingen op het gebied van waterbeschikbaarheid?*

Van Dongen: ‘Het watersysteem is niet in balans, als gevolg van een drietal ontwikkelingen. Ten eerste trekken wijzelf, landbouw, industrie en vele tientallen kleine particuliere onttrekkingen in ons verzorgingsgebied een enorme wissel op de grondwatervoorraad. Daarnaast hebben we door de klimaatverandering te maken met meer en langere warme en droge perioden, waarin de piekvraag toeneemt, terwijl er niet genoeg neerslag valt om de voorraden aan te vullen. En ten derde stijgt de vraag naar water de komende jaren structureel, door de groei van de bevolking en de economie. Hierdoor komt het watersysteem steeds verder onder druk te staan. Temeer, omdat wij er in het verleden voor hebben gekozen om het systeem zó in te richten dat neerslag zo snel mogelijk naar zee wordt afgevoerd.’

Wat moet er gebeuren om voldoende zoet water voor de drinkwatervoorziening te kunnen blijven garanderen?

Van Dongen: ‘Onze bronnen moeten kwantitatief én kwalitatief goed beschermd worden tegen invloeden van buitenaf. We moeten ervoor zorgen dat er voldoende grondwater in de bodem is voor de drinkwatervoorziening. Dat kunnen we onder andere bewerkstelligen door neerslag langer in ons gebied vast te houden of door water van elders in de bodem te infiltreren.’

Bewust omgaan met water

‘Daarnaast kunnen we bewuster omgaan met het beschikbare water, zowel in ons eigen productieproces als bij onze klanten. Brabant Water heeft een zeer efficiënt zuiveringsproces, waarbij we slechts weinig proceswater verliezen. Ook zorgen wij ervoor dat ons leidingnetwerk altijd goed op orde is, om het lekverlies te minimaliseren. Met onze zakelijke klanten kijken wij naar mogelijkheden tot waterbesparing of de inzet van een andere kwaliteit water voor bepaalde processen. Ook proberen wij de consument te stimuleren om zuinig met drinkwater om te springen, onder andere via publiekscampagnes en tips op onze website.’

Alternatieve bronnen

‘Van oudsher is Brabant Water een 100% grondwaterbedrijf, maar we zijn inmiddels ook gestart met het verkennen van toekomstige alternatieve bronnen voor drinkwater, zoals brak grondwater, zee-water, oeverinfiltratiegrondwater of oppervlaktewater uit de Maas. Ons streven is dat in de toekomst 5% van ons drinkwater wordt gewonnen uit alternatieve bronnen.’

Welke rol ziet u voor de betrokken partijen bij het beschermen van de bronnen?

Van Dongen: ‘Wij kunnen dit uiteraard niet alleen. Iedereen moet een steentje bijdragen aan het in balans brengen van het watersysteem: de waterschappen, de drinkwaterbedrijven, de gemeenten, de provincies én het Rijk. Maar ook de gebruikers: de landbouw, de industrie en de consument. Wij werken met al deze waterketenpartners intensief samen aan gebiedsgerichte oplossingen. Want je lost deze problematiek alleen op als je er sámen voor gaat!’

Bescherm onze bronnen

‘De rijksoverheid heeft als systeemverantwoordelijke een belangrijke taak bij de bescherming van de drinkwaterbronnen. De nationale drinkwatervoorziening is een vitale sector, omdat drinkwater van strategisch belang is voor de volksgezondheid. Vanwege de verwachte groei van de vraag én door de toenemende drukte in de ondergrond als gevolg van de energietransitie is een betere bescherming van het grondwater zeer gewenst. En het Rijk moet ook meer traditionele bedreigingen, zoals verontreiniging vanuit de landbouw en de industrie, niet uit het oog verliezen. Ons diepe grondwater is zeer oud en zuiver. Als daar eenmaal verontreiniging in terecht is gekomen, krijg je die er alleen met zeer veel moeite weer uit.’

Wat zou de rol van de drinkwatersector kunnen zijn?

Van Dongen: ‘De drinkwatersector heeft een belangrijke rol bij het agenderen van de uitdagingen op het gebied van het watersysteem en het aanstippen van de noodzaak om dit onderwerp aan te pakken. Met name op nationaal niveau mag het urgentiegevoel van mij wel wat groter. Nederland behoort wereldwijd tot de absolute top qua drinkwatervoorziening. Maar de wereld verandert snel en om onze rol ook in de toekomst goed te kunnen vervullen, zullen we moeten blijven samenwerken én innoveren.’

Samenwerking en innovatie

‘Belangrijk voor de drinkwaterbedrijven daarbij is om – nog meer dan nu al gebeurt – de samenwerking te zoeken met externe partners. Denk daarbij aan kennisinstututen, andere (water)bedrijven en adviesbureaus, ook in onze buurlanden. Want voldoende schoon water is een groot gemeenschappelijk goed!’

‘INTENSIEVE SAMENWERKING MET WATERKETENPARTNERS’

Walter van der Meer, Oasen.

Oevergrondwater

Groeiende watervraag maakt sluiten watercyclus noodzakelijk

Naast grond- en oppervlaktewater is er een derde bron die in delen van Nederland wordt gebruikt voor de productie van drinkwater: oevergrondwater. Dit gebeurt langs de oevers van de grote rivieren in het westen van het land, met name door drinkwaterbedrijf Oasen. Algemeen directeur Walter van der Meer vertelt meer over de specifieke voordelen en knelpunten bij deze vorm van waterwinning.

In laaggelegen veenweidegebieden van ons land kan niet op grote schaal grondwater worden gewonnen, bijvoorbeeld vanwege de aanwezigheid van brak water in de diepe ondergrond. Bij de winning van oevergrondwater bevinden de winputten zich relatief ondiep in de grond vlak achter een dijk, dus op korte afstand van een rivier. Door hier water op te pompen wordt er rivierwater als het ware horizontaal door de bodem naar de winput getrokken. Deze bodempassage heeft – net zoals infiltratie in de duinen – een zuiverende en stabiliserende werking op het oppervlaktewater.

Groeiende vraag

Van der Meer: ‘Oasen is actief in het Groene Hart van de Randstad, rondom Gouda en Alphen aan den Rijn. Wij zien in dit gebied op langere termijn een flink toenemende vraag, door de bevolkingsgroei en woningbouwplannen, maar ook door de klimaatverandering en de groei van de economie. Dat betekent dat wij nieuwe productielocaties nodig zullen hebben en dat er dus waterwingebieden moeten worden aangewezen en ontwikkeld. Daarvoor is ruimte nodig, zowel boven- als ondergronds. Daarnaast hebben wij te maken met de nationale plannen voor het realiseren van Aanvullende Strategische Voorraden (ASV’s) van grondwater. Daarbij is het de bedoeling dat deze niet samenvallen met ondergrondse activiteiten zoals geothermie en warmte-koudeopslag. Een van de uitdagingen voor de komende jaren is dus het leggen van deze puzzel, samen met de rijksoverheid, de provincies en de gemeenten.’

Europese afstemming

‘Omdat wij voor een groot deel afhankelijk zijn van het oppervlaktewater uit de grote rivieren, worden overleg en afstemming met de bovenstrooms gelegen landen, zoals Duitsland en Zwitserland, steeds belangrijker. Het gaat dan bijvoorbeeld om de afweging of het recht van Duitse bedrijven om allerlei ongewenste stoffen te lozen in de Rijn zwaarder weegt dan ons belang van schoon drinkwater en dus volksgezondheid. Door deelname van Oasen in RIWA, de vereniging van rivierwaterbedrijven, dragen wij bij aan het zo schoon mogelijk houden van de Rijn.’

Watercyclus circulair maken

‘Steeds meer breekt het besef door dat we onze watercyclus circulair moeten maken. Want het is natuurlijk vreemd dat we een zo schaars goed als zoet water in Nederland het liefst zo snel mogelijk richting de zee willen voeren, waar het verzilt en daardoor minder bruikbaar is voor allerlei toepassingen. Zeker nu de vraag naar water toeneemt. Ook het belang van het bufferen van water in natte perioden, als reserve voor de droge seizoenen, staat inmiddels hoger op de agenda. Dat hoeft niet meteen op enorme schaal: je kunt beginnen met meer spaarbekkens voor de land- en tuinbouw, meer water opslaan in bestaande wateren door het plaatsen van kleine stuwen, het handhaven van (tijdelijk) hogere peilen, of het infiltreren van oppervlaktewater in de bodem.’

‘Maar je kunt ook denken aan het gebruik van het effluent van de rioolwaterzuiveringen (rwzi’s): dit wordt nu geloosd op het oppervlaktewater en stroomt snel naar zee. Door dit water extra te zuiveren zijn er betere toepassingen te bedenken, zoals beregening in de landbouw, koelwater voor de industrie en ga zo maar door. We onderzoeken zelfs of het bruikbaar is voor de drinkwaterproductie.

‘ONZE WATERCYCLUS CIRCULAIR MAKEN’

Het effluent vormt immers ook nu al een onderdeel van ons oppervlaktewater. Door effluent lokaal in te zetten maak je de lokale waterkringloop meer circulair en wordt de omgeving minder belast.’

Deltaprogramma Zoetwater

‘Er is de laatste jaren meer aandacht voor waterkwaliteit en -kwantiteit. Een belangrijke rol is daarbij weggelegd voor het Deltaprogramma Zoetwater. Hierin werken alle stakeholders – beleidsmakers, gebruikers, beheerders – samen op het gebied van het zekerstellen van voldoende schoon water voor alle toepassingen. Het rijk is verantwoordelijk voor het hoofdwatersysteem, de waterschappen voor de secundaire oppervlaktewateren. Met de provincie kijken we naar nieuwe waterwingebieden en ASV’s, boven- en ondergronds. Daarbij is het ook van belang dat er voldoende vergunningen worden verleend voor oevergrondwateronttrekking voor de drinkwatervoorziening. De partners weten elkaar gelukkig goed te vinden en werken constructief samen.’

Alternatieve bronnen

‘Oasen heeft ooit gekozen voor oevergrondwater als primaire bron, omdat dit het beste biedt van twee werelden. Er is – in ieder geval vanuit de Rijn – eigenlijk altijd voldoende oppervlaktewater beschikbaar en met oevergrondwater vermijd je de problematiek van grote grondwateronttrekkingen, zoals daling van het grondwaterpeil. We onderzoeken natuurlijk wel mogelijke nieuwe bronnen, zoals brak kwelwater, gezuiverd effluent van rwzi’s en regenwater.’

Actief met innovatie

‘Op dit moment richten wij op twee productielocaties ons One Step Reverse Osmosis-zuiveringsconcept in, drie andere locaties volgen op termijn. Met als doel: het maken van dezelfde kwaliteit drinkwater van elke soort ‘basiswater’. Tegelijkertijd is het goed te beseffen dat dit eigenlijk op gespannen voet staat met de doelen van de Europese Kaderrichtlijn Water. Die spreken immers van het voorkomen van de achteruitgang van de waterkwaliteit voor de productie van drinkwater, zodat de zuiveringsinspanning niet verhoogd hoeft te worden. Het is belangrijk te streven naar schone bronnen: wat er niet in komt, hoeft je er ook niet uit te zuiveren!’

Samenwerking blijft belangrijk

‘Ik denk dat de rol van de drinkwatersector moet zijn: de vraagstukken op watergebied actief en innovatief tegemoet treden, in nauwe samenwerking met onze kennisinstellingen, universiteiten en ingenieursbureaus. Dat doen de Nederlandse drinkwaterbedrijven al meer dan 150 jaar en dat heeft geleid tot een robuuste nationale drinkwatervoorziening van de hoogste kwaliteit, met zeer positieve gevolgen voor de volksgezondheid. Ik ben er zeker van dat we – samen met alle stakeholders – de uitdagingen die nu op ons afkomen als gevolg van de klimaatverandering en de groei van bevolking en economie, op eenzelfde adequate manier aankunnen.’

Voldoende drinkwaterbronnen

Maarten van der Ploeg, RIWA-Maas.

Oppervlaktewater

'Pleidooi voor een Maas-ministersconferentie'

Binnen de koepelorganisatie RIWA behartigt RIWA-Maas de algemene belangen van de rivierwaterbedrijven die hun water betrekken uit de Maas: WML, Evides en Dunea in Nederland, water-link en De Watergroep in Vlaanderen.

RIWA is een samenwerkingsverband van drinkwaterbedrijven die oppervlaktewater gebruiken voor de bereiding van drinkwater. De organisatie bestaat uit drie zelfstandige secties, voor Rijn, Maas en Schelde. De secties hebben feitelijk drie hoofdtaken: informeren, signaleren en belangen behartigen. Zo voeren ze bijvoorbeeld gezamenlijk overleg met overheden in binnen- en buitenland. Elke sectie behartigt de drinkwaterbelangen in zijn stroomgebied: monitoring & datamanagement, kennis delen, belangenbehartiging en samenwerken in allianties.

RIWA-Maas

De leden van RIWA-Maas zijn drinkwaterbedrijven in Nederland en België met bij elkaar zo'n 7 miljoen klanten. Samen onttrekken zij op jaarbasis ruim 500 miljard liter water uit de rivier de Maas. Het hiermee geproduceerde drinkwater wordt geleverd aan klanten in de regio's Rotterdam, Den Haag, Antwerpen, Brussel en in delen van de Nederlandse provincies Limburg en Zeeland en het Belgische West-Vlaanderen.

Maaswater steeds schaarser

Directeur van RIWA-Maas is Maarten van der Ploeg: 'De Maas is voor zowel de scheepvaart als de drinkwatervoorziening een lastige rivier. Het is een typische regenrivier; de afvoer is afhankelijk van de neerslag en kan per seizoen en van jaar tot jaar sterk verschillen. Een deel van het stroomgebied is heuvelachtig met een slecht doorlatende ondergrond en dus weinig mogelijkheden om water vast te houden. Deze geringe waterbergingscapaciteit zorgt – in combinatie met alle sluizen en stuwen – voor een lage afvoer gedurende drogere perioden. Bij droogte komt de rivier in Limburg bijna tot stilstand, wat de waterkwaliteit natuurlijk niet ten goede komt.'

'Waterkwantiteit en waterkwaliteit zijn twee zijden van dezelfde medaille. Als er weinig water door de rivier stroomt, terwijl de lozingen en vervuiling hetzelfde blijven, stijgt per saldo het percentage verontreiniging in het resterende water. Dus geldt: voor schoon water heb je voldoende water nodig! Omgekeerd geldt ook: om bij droogte over voldoende water te kunnen beschikken, moet je zorgen dat de kwaliteit goed is.'

Internationale aanpak nodig

'Zo'n 50 jaar geleden schatte Rijkswaterstaat de kans dat de Maas langer dan 30 dagen een extreem lage afvoer van minder dan 30 kuub per seconde zou hebben, op één keer per 50 jaar. De afgelopen drie zomers hebben we elk jaar zo'n lage afvoer gehad, één keer zelfs meer dan 60 dagen! Inmiddels zijn de prognoses dat de afvoer tot 2050 in droge perioden nog zo'n 40% zal dalen. Wanneer dergelijke voorspellingen uitkomen, zal dat ontegenzeggelijk grote gevolgen voor de gebruikers van Maaswater hebben. Daarom is een aantal zaken essentieel: het schaarse water dat er is, vasthouden waar het kan, en de waterkwaliteit nationaal en internationaal verder verbeteren. Want voor 90 tot 95% van ons Maaswater zijn we afhankelijk van het buitenland: Frankrijk, België en Duitsland.'

ERM-streefwaarden

'De Maas begint in Frankrijk in een landbouwgebied, stroomt vervolgens langs industriële complexen en grote agglomeraties in België en komt uiteindelijk in het dichtbevolkte Nederland, met intensieve landbouw en veel industrie. Al die bedrijven en men-

PMT stoffen = *persistent, mobiel en toxisch*. ZS = *zeer zorgwekkende stoffen*. REACH = *Registration, Evaluation, Authorization and restriction of Chemicals*.

sen gebruiken de Maas voor hun drinkwater, als beregenings- of industriewater én om hun afvalwater in te lozen. Bovendien is de verwachting dat de watervraag toeneemt, door groei van de bevolking en de bedrijvigheid. Wij zien monitoring van de waterkwaliteit als de basis van kwaliteitsverbetering. Onze leden onderzoeken de kwaliteit van het Maaswater permanent op de punten waar zij water innemen. Op grond van dit onderzoek signaleert RIWA-Maas voor welke stoffen wettelijke normen of streefwaarden van het European River Memorandum (de 'ERM-streefwaarden') worden overschreden en welke nieuwe stoffen er worden gevonden in het Maaswater.'

Geen afval meer in water lozen

'Een belangrijke stap op weg naar een betere waterkwaliteit is dat we af moeten van het idee dat afvalwater moet worden afgevoerd via waterlopen. Dat Middeleeuwse gebruik is echt niet meer van deze tijd. Afvalwater is niet weg als het in een rivier of een zee wordt geloosd. Zo wordt een ander met het probleem opgezadeld. In de Kaderrichtlijn Water paragraaf 7.3 is opgenomen dat de waterbronnen in Europa schoner moeten worden en dat er minder zuivering nodig moet zijn voor de bereiding van drinkwater. Dat vraagt

om een structureel andere manier van omgaan met afvalstromen die daadwerkelijk duurzaam en circulair zijn, om de kwaliteit van het water – maar ook de lucht en de bodem – op orde te krijgen.’

‘Behalve structurele knelpunten, zoals verontreinigingen door vergunde lozingen, opkomende stoffen, diffuse medicijnresten en bestrijdingsmiddelen, zijn er langs de Maas ook met enige regelmaat incidenten: ongewenste lozingen van onbekende of ongewenste stoffen. Het is zaak daarbij snel de bron te kunnen opsporen en vast te stellen om welke stoffen het gaat. Daarom hebben wij samen met onze Belgische partners een netwerk van 120 meetpunten ingericht, tot aan de Franse grens. Daaraan gekoppeld is een protocol opgesteld om snel te achterhalen wie verantwoordelijk is voor een geconstateerde lozing.’

Welke rol ziet u voor de betrokken partijen en wat doet RIWA-Maas zelf?

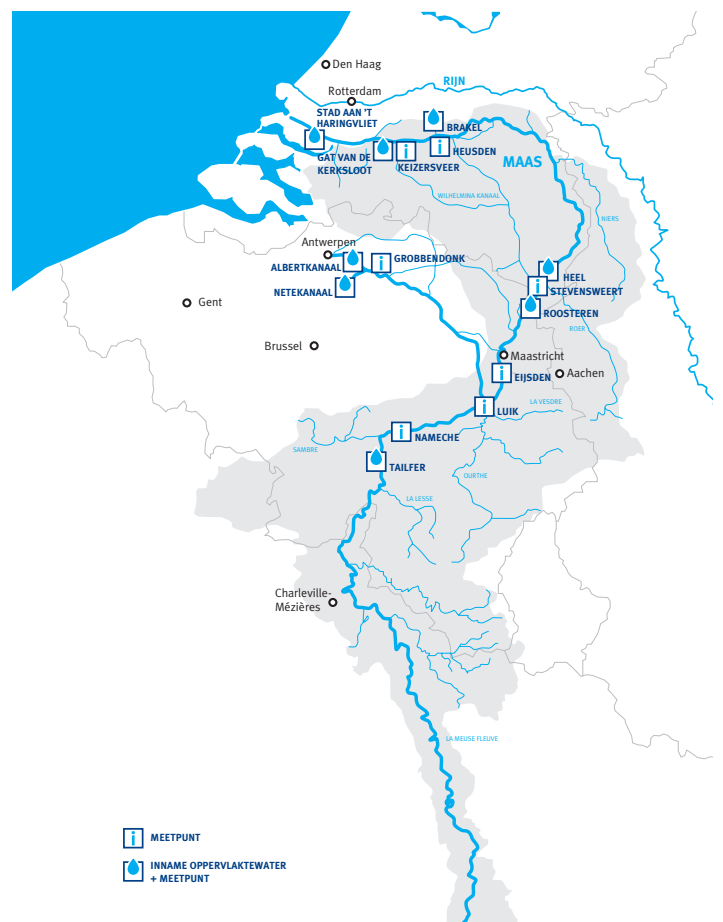
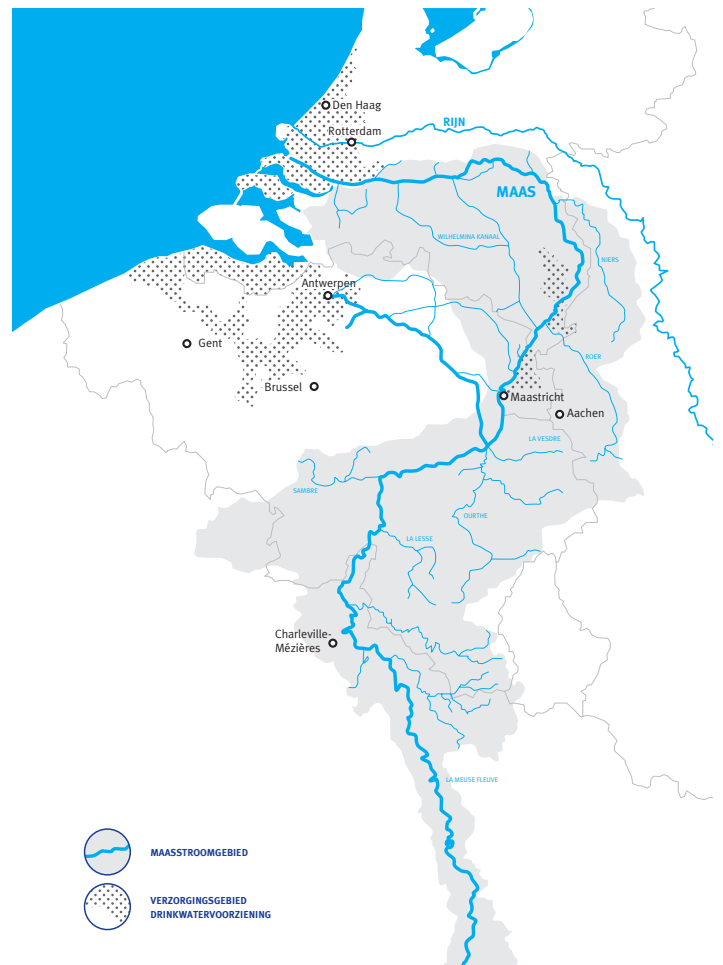
Van der Ploeg: ‘Om de kwaliteit van het Maaswater te verbeteren en daarmee eigenlijk ook de waterbeschikbaarheid te vergroten werkt RIWA-Maas actief samen met overheden, waterbeheerders en andere gebruikers in het stroomgebied. Zo bundelen we samen met Rijkswaterstaat en waterschappen de lozingsvergunningen van bedrijven in het Maasstroomgebied in de onlangs vernieuwde Atlas voor een Schone Maas. Vanuit verschillende invalshoeken krijgen de samenwerkende partijen zo inzicht in welke stoffen er waar in de Maas terechtkomen. Samen kom je tot oplossingen die je als organisatie alleen niet had kunnen bereiken.’

Waterbalansmodel

‘Met de waterbeheerders spreken we over nationale of regionale plannen rondom waterkwaliteit. Op het gebied van waterbeschikbaarheid zijn wij verheugd met de verkenning door Rijkswaterstaat naar mogelijkheden voor waterberging langs de Maas. Daarnaast ontwikkelen wij met kennisinstituut Deltares een waterbalansmodel voor het hele stroomgebied van de Maas. Zo’n model, dat al in vele andere internationale stroomgebieden is ontwikkeld, stimuleert de dialoog tussen gebruikers en landen over bijvoorbeeld de beschikbaarheid van water. In een internationaal stroomgebied is het vraagstuk van een groeiende watervraag niet alléén op te lossen. Dat begint met een gezamenlijk inzicht.’

Maas ook op internationale agenda

‘RIWA neemt deel aan ambtelijk overleg over het duurzame beheer van het internationale stroomgebied. Hierbij is volgens mij nog een belangrijke taak weggelegd voor de nationale politiek. Met enige regelmaat zijn er ministersconferenties over de Rijn. Het zou mooi zijn als de oeverstaten op ministerieel niveau overleg zouden hebben over het duurzame beheer van het internationale stroomgebied van de Maas. Of het nu gaat om inzicht in industriële lozingen, het terugdringen van de verontreiniging van opkomende stoffen of hoe om te gaan met langdurige perioden van droogte: het zijn allemaal thema’s met internationale dimensies die niet alleen nationaal zijn op te lossen en die nú aandacht nodig hebben.’

Voldoende drinkwaterbronnen

De deltasenario's laten zien dat in de toekomst vaker watertekorten kunnen optreden. Dit heeft consequenties voor de drinkwatervoorziening. De natuurlijke beschikbaarheid van grond- en oppervlaktewater, waaruit drinkwater geproduceerd wordt, neemt immers af. Het robuuster maken van het watersysteem is daarom van groot belang voor een klimaatbestendige drinkwatervoorziening. Hieraan wordt gewerkt via het Deltaplan Zoetwater. Daarbij is het belangrijk om voldoende ruimte te reserveren voor de (toekomstige) drinkwatervoorziening en hier tijdig besluiten over te nemen. Ook is het nodig om bestaande en toekomstige drinkwaterbronnen ruimtelijk te beschermen, de inzet van alternatieve bronnen te verkennen en zuinig gebruik te stimuleren.

In de gezamenlijke implementatie- en uitvoeringsagenda uit de Beleidsnota Drinkwater worden de volgende acties opgenomen die zich richten op de beschikbaarheid van voldoende en toekomstbestendige drinkwaterbronnen:

- Herijken grondwaterbeschermingsbeleid en monitoren voortgang ASV-traject.
- Onderzoek naar beschikbaarheid van voldoende drinkwaterbronnen op lange termijn.
- Verduidelijken reikwijdte zorgplicht.
- Verkennen van randvoorwaarden voor de inzet van alternatieve bronnen voor bereiding van drinkwater.

Wat vindt Vewin?

- Laat waterbeschikbaarheid de besluitvorming over de ruimtelijke inrichting van ons land langjarig sturen.
- Houd water beter vast. Dat kan heel goed in functiecombinaties van beschermde gebieden voor de drinkwatervoorziening met bijvoorbeeld natuur of recreatie.
- Versterk het grondwaterbeschermingsbeleid en waarborg de tijdige aanwijzing en bescherming van voorraden voor de toekomstige drinkwatervoorziening.
- Maak goede afspraken met de buurlanden over de waterverdeling en kwaliteit van de aanvoer van Rijn en Maas.